

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ВСП

«Гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж Мукачівського державного
університету»

Іван КУШНІР

«15» серпня 2023 рік

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Галузь знань: **01 Освіта / Педагогіка**

Спеціальність: **012 Дошкільна освіта**

Освітньо-професійний ступінь: **фаховий молодший бакалавр**

Відділення: **дошкільне**

Мукачево 2023

Наскрізна програма практики для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **012 Дошкільна освіта** освітньо-професійного ступеня «**фаховий молодший бакалавр**»

Розробники:

Грегірчак Д.Б. – кандидат політичних наук, завідувач навчально-виробничої практики, викладач суспільних дисциплін, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист».

Кертис Н.В. – завідувачка дошкільного відділення, викладачка дошкільної педагогіки та окремих методик, «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист».

Старова Ю.В. – кандидат психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист».

Янчишина С.Ф. – викладачка дошкільної педагогіки, «спеціаліст вищої категорії», «викладач-методист».

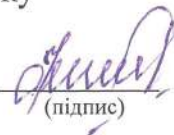
Рецензент:

Черепаня Н.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету.

Наскрізна програма практики затверджена на засіданні предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури

Протокол №1 від «14» серпня 2023 року

Голова предметної (циклової) комісії

(підпис)

(Яна ФЕНЬОВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено методичною радою ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету»

Протокол №1 від «15» серпня 2023 року

Голова

(підпис)

(Тетяна ІСАК)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Види та терміни проходження практики	9
3. Організація та керівництво практикою здобувачів освіти	9
3.1. Бази проведення практики	9
3.2. Організація практики	10
3.3. Керівництво практикою	10
4. Орієнтовні програми практик	13
4.1. Навчальна практика «Практика з природознавства»	13
4.2. Виробнича практика «Педагогічна практика в ролі помічника вихователя».	16
4.3. Виробнича практика «Спостереження і пробна практика в закладах дошкільної освіти»	19
4.4. Виробнича практика «Переддипломна практика»	26
5. Підведення підсумків практики	30
6. Рекомендовані джерела інформації	32

1. Вступ

Практика здобувачів фахової передвищої освіти є однією із форм організації освітнього процесу та обов'язковою складовою освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти, яка спрямована на завершення формування набутих компетентностей та отримання досвіду їх застосовування, оволодіння сучасними формами організації праці, обладнанням, пристроями і технологіями відповідно до спеціальності, ознайомлення з умовами провадження професійної діяльності.

Наскрізна програма практики регламентується відповідною нормативно-правовою базою, зокрема, – Законом України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII; Законом України «Про фахову передвищу освіту» від 06 червня 2019 року № 2745-VIII; Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08 квітня 1993 року №93; наказом Міністерства освіти України від 20 грудня 1994 року №351 «Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України»; Рекомендаціями про проведення практики здобувачів вищих навчальних закладів України, розроблених на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 року № 970 «Про затвердження плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» та наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 20 грудня 2012 року № 1448 «Щодо плану першочергових заходів з виконання Державної програми розвитку внутрішнього виробництва»; наказом Міністерства освіти і науки України від 26 грудня 2017 року №1669 «Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти»; наказом Міністерства освіти і науки України від 18 червня 2021 року №686 «Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків видів навчальної, методичної, інноваційної, наукової, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти»; наказом Міністерства освіти і науки України від 24 травня 2022 року №472 «Про внесення змін до Норм часу для планування і обліку навчальної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти»; переліку типових документів, що створюються в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 12 квітня 2012 року №578/5 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства юстиції від 07 березня 2013 року № 400/5); Концепцією розвитку педагогічної освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16 липня 2018 року № 776; Стандартом фахової передвищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» (затвердженого Наказом МОН України № 806 від 13.07.2021); наказом Міністерства освіти і науки від 02 травня 2023 року № 510 «Про затвердження Типового положення про організацію освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти та Положення про практичну підготовку здобувачів фахової передвищої освіти».

Наскрізна програма практики – це основний навчально-методичний документ, який визначає концептуальні засади практичної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти відповідно до освітньо-професійних програм підготовки здобувачів освіти, регламентує мету, зміст і послідовність проведення практик, підведення їх підсумків і містить рекомендації щодо видів і форм контролю рівня знань, умінь і навичок, яких здобувачі освіти мають набути під час проходження кожного виду практики.

Організація практичної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта Відокремленого структурного підрозділу «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж Мукачівського державного університету» (далі – ВСП «ГПФК МДУ») враховує специфіку дошкільної освіти, має наскрізний характер. Проходження здобувачами освіти різних видів практик здійснюється протягом всього періоду навчання, починаючи з п'ятого семестру третього курсу. Її безперервність та послідовність дозволяє майбутнім вихователям закладів дошкільної освіти здобувати необхідний і достатній обсяг практичних знань і умінь.

Ефективність практичної підготовки залежить від дотримання таких умов: теоретична обґрунтованість системи підготовки здобувачів освіти до практики, її навчальний і виховний характер, комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів організації та проведення практики, забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення.

Освітньо-професійною програмою та навчальним планом підготовки здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта в ВСП «ГПФК МДУ» передбачено навчальну та виробничу практику (в тому числі і переддипломну).

Метою практики є оволодіння здобувачами фахової передвищої освіти сучасними методами, формами професійної діяльності; формування фахових умінь і навичок, необхідних для самостійного вирішення педагогічних завдань в умовах реального освітнього процесу; виховання потреби систематичного професійного самовдосконалення.

У процесі проходження вирішуються такі **завдання**:

– збереження позитивного налаштування майбутніх педагогів на зміни в освіті та соціумі як запоруки емоційного комфорту та успішності дітей в оволодінні необхідною життєвою компетентністю;

– ознайомлення здобувачів освіти із системою освітньої роботи у закладах дошкільної освіти, освітніх комплексах, встановлення та поглиблення зв'язку теоретичних знань здобувачів освіти з реальним педагогічним процесом, формування умінь використовувати знання в процесі розв'язання конкретних освітніх завдань;

– вироблення професійних умінь, необхідних вихователю для організації різних видів життєдіяльності дітей дошкільного віку;

– формування у здобувачів освіти психологічної готовності до майбутньої професійної діяльності, розвиток необхідних професійних та особистісних якостей, прагнення до професійного самовдосконалення;

– сприяння зростанню творчого потенціалу здобувачів освіти, вивчення кращого досвіду роботи вихователів, інноваційних технологій в дошкільній освіті.

У процесі проходження практики у здобувачів освіти формуються **вміння**:

– діагностувати рівні розвитку дітей;

– реалізовувати принципи інтеграції, як провідний у забезпеченні змісту й організаційних форм процесу дошкільної освіти;

– забезпечувати дітям можливість вільного вибору діяльності, змінюючи тематику й змістове наповнення занять, рухаючись за дитячими інтересами та ініціативою, створюючи комфортні умови їх перебування в закладі дошкільної освіти;

– враховувати результати діагностики в освітній, оздоровчо-профілактичній роботі, планувати її;

– створювати навчально-розвивальне, предметно-ігрове, мовленнєве середовище;

– організовувати ігрову діяльність дітей як засіб їх розвитку та виховання;

– враховувати вікові та індивідуальні особливості при організації різних видів діяльності в закладі дошкільної освіти;

– враховувати сучасні освітні технології в оновленні змісту дошкільної освіти;

– забезпечувати повноцінний фізичний, соціальний, пізнавальний та естетичний розвиток особистості дитини дошкільного віку;

– організувати різні форми роботи з батьками (індивідуальні та колективні);

– здійснювати професійну діяльність за обраним фахом.

Протягом проходження практики у здобувачів фахової передвищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність:

ІК1. Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях

Загальні компетентності:

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7 Здійснення безпечної діяльності.

ЗК8 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

Спеціальні компетентності:

СК1 Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі.

СК2 Здатність до фізичного розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, формування життєво необхідних умінь та навичок, рухового досвіду та розвитку фізичних якостей.

СК3 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку навичок безпечної поведінки в дошкільній, навичок орієнтування на сталий розвиток.

СК4 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку основ здорового способу життя, здоров'язбережувальних навичок.

СК5 Здатність до формування у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку взаємин з оточенням (предметним, природним, соціальним).

СК6 Здатність до розвитку психічно-емоційної сфери особистості дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК7 Здатність до формування елементарних логіко-математичних уявлень у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

СК8 Здатність до навчання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

СК9 Здатність до національно-патріотичного виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів, народних символів).

СК10 Здатність до розвитку мовлення у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку та їхньої взаємодії з однолітками та дорослими.

СК11 Здатність до організації та керівництва ігрової, художньо-естетичної, пізнавально-дослідницької діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

СК12 Здатність до формування в дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку елементарних уявлень про різні види мистецтва та засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності в різних видах мистецтва

СК13 Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах.

СК14 Здатність до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності.

СК15 Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу

Програмні результати навчання:

РН1 Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини

РН2 Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії

РН3 Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей

РН4 Окреслювати завдання, форми взаємодії «родина – заклад дошкільної освіти – початкова школа» та їх реалізації в умовах закладу дошкільної освіти.

РН5 Виявляти та узагальнювати результати різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій

РН6 Формувати моральні цінності у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до морально-етичних норм

РН7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти

РН8 Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку

РН9 Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організовувати їх відповідно до освітніх програм

РН10 Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

РН11 Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН12. Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії

РН13 Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності

РН14 Формувати компетентності у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію самостійної творчої діяльності (ігрової, художньо-естетичної) дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку

РН15 Визначати особливості та способи організації провідної (ігрової) діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

РН16 Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього

розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

РН17 Формувати національно-патріотичні почуття у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, а також ціннісне ставлення до культурних надбань українського народу, повагу до представників різних національностей і культур.

РН18 Організовувати та розділяти предметно-просторове розвивальне середовище на осередки діяльності в групах дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН19 Аналізувати перспективний педагогічний досвід в системі дошкільної освіти та використовувати його в подальшій роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН20 Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

2. Види та терміни проходження практики

Навчальним планом 2023 року з підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» спеціальності 012 Дошкільна освіта передбачені такі **види практик**:

№ з/п	Назва практики	Курс/ семестр	Кількість тижнів	Кількість кредитів ЄКТС /год
Навчальна				
1	Практика з природознавства	III (6 семестр)	1	1,5/45
Виробнича				
2	Педагогічна практика в ролі помічника вихователя	III (5 семестр)	16	2,0/60
3	Спостереження і пробна практика в закладах дошкільної освіти	III- IV (6-7 семестр)	35	6/180
4	Переддипломна практика	IV (8 семестр)	4	6/180

3. Організація та керівництво практикою здобувачів освіти

3.1. Бази проведення практики

Базами практики є заклади дошкільної освіти Закарпатської області, предметні (циклові) комісії ВСП «ГПФК МДУ» тощо.

Навчальна практика «Практика з природознавства» проходить на базі ВСП «ГПФК МДУ» з проведенням екскурсій на околицях м. Мукачево, в дендрарії «Березинка», ДП «Мукачівське лісове господарство» тощо.

Виробнича практика «Педагогічна практика в ролі помічника вихователя» на базі закладів дошкільної освіти м. Мукачево.

Виробнича практика «Спостереження і пробна практика в закладах дошкільної освіти» на базі закладів дошкільної освіти м. Мукачево.

Виробнича практика «Переддипломна практика» на базі закладів дошкільної освіти Закарпатської області.

Здобувачі освіти можуть самостійно з дозволу відповідної предметної (циклової) комісії підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

3.2 Організація практики

Перед початком кожного виду практики проводиться настановча конференція, у ході якої здобувачі освіти ознайомлюються з програмою практики: керівники роз'яснюють їм мету практики, ставлять конкретні завдання, інформують про зміст діяльності під час проходження практики, форму звітності, критерії оцінювання, проводять інструктаж з безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту під час проходження практики тощо.

Режим роботи здобувачів освіти під час практики визначається керівниками практики та узгоджується з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики.

На період практики в кожній підгрупі здобувачів освіти призначається староста, яка веде облік відвідування здобувачами освіти практики, організовує і координує роботу підгрупи, виконує доручення керівника практики, методистів, адміністрації і працівників бази практики щодо організації і перебігу практики.

Протягом практики (кожного з її видів) практиканти ведуть щоденник практики, в якому фіксують інформацію, необхідну для виконання завдань практики, висвітлюють хід їх виконання. Матеріали щоденника використовують для звіту про виконану під час практики роботу.

3.3. Керівництво практикою

3.3.1. Директор ВСП «ГПФК МДУ»:

- забезпечує організацію та проведення практичної підготовки здобувачів освіти;
- укладає договори з базами практики;
- затверджує річний план практики.

3.3.2. Завідувач навчально-виробничої практики:

- готує проекти угод про проведення практики здобувачів освіти;
- контролює укладання угод про проведення практики здобувачів освіти;
- готує проекти наказів про організацію і підсумки практики;
- активізує, контролює, бере участь у розробці програм практик;
- готує необхідну документацію для проходження практики (журнали обліку практики, направлення тощо);
- здійснює розподіл здобувачів освіти за базами практики;
- контролює та проводить інструктаж з безпеки життєдіяльності, охорони праці, цивільного захисту та порядку проходження практики до початку практики;
- проводить наради з керівниками практик;
- активізує, контролює, бере участь у складанні графіків проведення практики;
- контролює види і строки проведення практики, визначені навчальними планами;
- здійснює контроль за виконанням програм практики, своєчасним складанням заліків із практики, за веденням звітно-облікової документації з практики;

- аналізує звітну документацію за результатами практики та готує підсумковий звіт про її проведення за навчальний рік.

3.3.3. Предметні (циклові) комісії, які відповідальні за організацію практики:

- розробляють наскрізну програму практики і оновлюють її, але не рідше, ніж один раз на п'ять років;
- забезпечують ознайомлення керівників баз практики з програмами практики;
- проводять настановчі конференції з питань організації та проведення практики за участю керівників практики від Коледжу;
- здійснюють керівництво і контроль за проведенням практики;
- інформують здобувачів освіти про систему звітності з практики, яка затверджена предметною (цикловою) комісією;
- проводять звітні конференції за підсумками проходження практик;
- обговорюють підсумки та аналізують виконання програм практики на засіданнях предметної (циклової) комісії.

3.3.4. Керівники практики від ВСП «ГПФК МДУ»:

- розробляють робочі програми практики на основі навчального плану та наскрізної програми практики;
- складать графіки проведення та розробляють плани практики;
- розробляють методичні документи, які сприятимуть досягненню високої якості проведення практики здобувачів освіти;
- беруть участь у проведенні настановчих конференцій перед початком практики;
- здійснюють ознайомлення здобувачів освіти з необхідною документацією (програмою практики, щоденником практики, методичними рекомендаціями тощо);
- повідомляють здобувачів освіти про вимоги до звітної документації, проведення підсумкового контролю і критерії оцінювання результатів практики;
- проводять інструктажі з безпеки життєдіяльності, охорони праці, цивільного захисту;
- відслідковують своєчасне прибуття здобувачів освіти на базу практики;
- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечують її проходження згідно з програмою;
- здійснюють контроль за виконанням програми практики;
- своєчасно ведуть записи в журналі обліку практики;
- контролюють виконання здобувачами освіти правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики;
- перевіряють та оцінюють результати проходження практики здобувачами освіти;
- подають завідувачу навчально-виробничої практики письмовий звіт про проведення практики.

3.3.5. Керівник бази практики:

- забезпечує створення належних умов для проходження практики, дотримання правил і норм охорони праці, безпеки життєдіяльності і виробничої санітарії відповідно до законодавства;

- знайомить здобувачів освіти з базою практики, кадрами, правилами внутрішнього трудового розпорядку;
- несе особисту відповідальність за проведення практики в межах своєї компетенції;
- надає здобувачам освіти можливість користуватись джерелами інформації для виконання програми практики;
- забезпечує облік виходу на роботу здобувачів освіти;
- повідомляє ВСП «ГПФК МДУ» про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення здобувачами освіти.

3.3.6. Керівник практики від бази практики:

- організовує практику згідно з програмою практики;
- проведе інструктаж з охорони праці, техніки безпеки, протипожежної безпеки та цивільного захисту;
- забезпечує ефективність проходження практики здобувачами освіти;
- забезпечує і контролює дотримання практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку;
- після закінчення практики надає характеристику на кожного здобувача освіти, в котрій відображено якість підготовленого ним звіту.

3.3.7. Здобувачі освіти під час проходження практики зобов'язані:

- брати участь у настановчій конференції із питань організації практики;
- до початку практики одержати від керівника практики від Коледжу направлення, методичні матеріали та консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- до початку практики пройти інструктаж безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту;
- до початку практики пройти медогляд;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівками її керівників;
- вивчити й суворо дотримуватись правил безпеки життєдіяльності, охорони праці, цивільного захисту та внутрішнього трудового розпорядку на базі практики;
- після закінчення практики своєчасно подати звітну документацію і захистити результати проходження практики.

3.3.8. Здобувачі освіти під час проходження практики мають право:

- на методичне та організаційне забезпечення практики від Коледжу та бази практики;
- на консультативну допомогу з боку керівників практики від Коледжу та бази практики;
- користуватися нормативними, інструктивними матеріалами та інформаційними ресурсами бази практики, необхідними для виконання програми практики;
- на здорові, безпечні та належні умови праці.

4. Орієнтовні програми практик

4.1. Навчальна практика «Практика з природознавства»

Мета практики: формування професійних умінь майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з питань ознайомлення дошкільників з природою та їх екологічного виховання, оволодіння знаннями про природу рідного краю, а також практичними вміннями по вирощуванню рослин, організації екскурсій в природу.

Завдання практики:

- поглиблення теоретичних знань з природознавчих дисциплін;
- формування умінь та навичок по вирощуванню рослин, догляду за квітами, організації природоохоронної діяльності;
- формування професійних умінь і навичок ознайомлення дошкільників з природою;
- проведення природознавчих екскурсій;
- знайомство з, культурними рослинами, бур'янами, придорожніми рослинами, вивчення зв'язків між рослинами і тваринами (комахами і птахами).

Організація практики

Навчальну практику «Практика з природознавства» здобувачі освіти проходять у VI навчальному семестрі протягом одного тижня. Керівництво практикою здійснюють викладачі ВСП «ГПФК МДУ».

Практика з природознавства має на меті сприяти покращенню фахової підготовки вихователя закладу дошкільної освіти. Вона направлена на те, щоб поглибити і розширити знання, які отримали здобувачі освіти при вивченні природознавчих дисциплін; формуванню наукового світогляду, екологічних та естетичних почуттів. Під час практики в здобувачів освіти виробляються вміння і навички проведення спостережень, оволодіння прийомами і методами природоохоронної діяльності.

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів у ході комплексних екскурсій: здобувачі освіти знайомляться з культурними рослинами, бур'янами, пустирними та придорожніми рослинами, вчать знаходити зв'язки між рослинами і тваринами (комахами і птахами).

Здобувачі освіти під час практики отримують наочне уявлення про природні процеси та їх взаємозв'язки, вчать реєструвати об'єкти, аналізувати природні явища, узагальнювати побачене і робити правильні висновки.

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів:

- екскурсії з керівником практики;
- обробка зібраного матеріалу;
- самостійні спостереження.

Звітна документація здобувачів освіти:

1. Щоденник практики.
2. Звіт про проходження практики.
3. Проєкт

Контроль та оцінювання результатів проведення практики

Поточний контроль за якістю знань та вмінь здобувачів освіти, застосуванням набутих практичних навичок здійснюється керівниками практики постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі порад, консультацій, пояснень, оцінювання індивідуальних завдань тощо. Перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач освіти, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль.

Підсумком практики є диференційований залік (захист практики). Підсумкова оцінка за результатами проходження практики визначається на основі середньозваженого балу, що складається із суми оцінок, які виставлені керівником практики за виконання завдань практики (кожна оцінка множиться на ваговий коефіцієнт, який вказаний у таблиці відповідно до виду діяльності) та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики.

Види діяльності та розподіл вагових коефіцієнтів

№ з/п	Види діяльності здобувача освіти-практиканта	Вагові коефіцієнти
1.	Виконання практичних робіт на місцевості. Ведення спостережень.	0,6
2.	Оформлення, своєчасне подання звітної документації про практику керівнику-методисту	0,2
3.	Захист звіту здобувача освіти про проходження практики	0,2
$\sum k_i=1$		

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти

Оцінка	Рівень компетентності
«відмінно» 90-100 (А)	Здобувач освіти вільно відтворює теоретичний матеріал та відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію, встановлює причинно-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язує типові природознавчі завдання; може спланувати дії для здійснення пошукової діяльності; знаходить необхідну інформацію в додаткових джерелах інформації; обговорює отриману інформацію; використовує знання у стандартних та частково змінених ситуаціях; уміє працювати зі схемами, графіками, малюнками, таблицями, атласами, натуральними біологічними об'єктами та їх моделями; виконує дослідження та пояснює їх результати; виявляє емоційно ціннісне ставлення до живої природи; використовує знання з інших предметів для виконання ускладнених завдань; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання, приймати рішення, аргументувати власне

	<p>ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення, бере участь у дискусіях. Практичні роботи, спостереження проводить грамотно і охайно. Звітна документація оформлена акуратно, з дотриманням діючих правил. При захисті звіту на питання дані повні відповіді.</p>
<p>«добре» 82-89 (B) 75-81 (C)</p>	<p>Здобувач освіти володіє теоретичним матеріалом, застосовує знання в стандартних та частково змінених ситуаціях; може спланувати дії для здійснення пошукової діяльності; знаходить необхідну інформацію в додаткових джерелах інформації; обговорює отриману інформацію, застосовує отримані знання в повсякденній діяльності; проводить самооцінку рівня власних навчальних досягнень за запропонованим зразком. Самостійні і практичні роботи виконує під опосередкованим керівництвом. Називає основні етапи виконання дослідів і практичних робіт та знає основні прилади, їх призначення. Практичні роботи виконує згідно інструктажів. Звітна документація оформлена акуратно, але з певними неточностями. При захисті звіту на питання дана повна, але не досить аргументована відповідь.</p>
<p>«задовільно» 69-74 (D) 60-68 (E)</p>	<p>Здобувач освіти за допомогою викладача відтворює основний теоретичний матеріал, дає визначення понять, допускаючи помилки й неточності, встановлює нескладні зв'язки між природними тілами; виявляє істотні й неістотні ознаки об'єктів, але має утруднення аналізувати об'єкти у логічній послідовності; порівнює природні тіла і явища за однією ознакою та за навідними запитаннями викладача. Під час виконання практичних робіт виконує прості досліди за детальною інструкцією вчителя, уміє копіювати зразок виконання певної навчальної дії. Звітна документація оформлена не акуратно, є декілька грубих помилок. При захисті звіту на питання дана не чітка відповідь.</p>
<p>«незадовільно» 35-59 (FX) 1-34 (F)</p>	<p>Здобувач освіти відповідає на запитання, що вимагають однослівної відповіді, або відповідає з допомогою викладача, допускає суттєві природничі помилки, відтворює незначну частину навчального матеріалу; практичні завдання виконує тільки при допомозі викладача після кількарядового пояснення їх виконання; може назвати окремі норми екологічної поведінки, включається в роботу малої групи співробітництва, але не виявляє ініціативи. Часто пропускає практику, не оформив звітну документацію. При захисті здобувач освіти не відповідав на питання.</p>

4.2. Виробнича практика «Педагогічна практика в ролі помічника вихователя»

Мета практики: формування уявлень про організацію освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, інноваційних видів життєдіяльності, формування вмінь організації та керівництва різними видами життєдіяльності дітей дошкільного віку.

Завдання практики:

- ознайомити здобувачів освіти з особливостями організації освітнього процесу в ЗДО, особливостями організації розпорядку дня, з його загальними складовими, послідовністю їх проведення з дітьми дошкільного віку;
- ознайомити здобувачів освіти з особливостями організації різних видів життєдіяльності з дітьми дошкільного віку в першу та другу половину дня;
- ознайомити здобувачів освіти з особливостями організації прогулянок, своєрідністю проведення спостережень, ігрової, трудової діяльності дошкільнят, з необхідністю гнучко коригувати заплановану роботу відповідно до інтересів та настроїв вихованців;
- ознайомити здобувачів освіти з формами організації освітнього процесу в ЗДО, з сучасними підходами до організації занять, проектно-ігрової діяльності, інтегрованою з іншими продуктивними її видами;
- формувати у здобувачів освіти професійні знання та вміння в процесі залучення до допомоги вихователям в підготовці та проведенні рухливих та дидактичних ігор, трудових доручень, індивідуальної роботи з розвитку моральної, емоційно-вольової, пізнавальної, мовленнєвої сфер, з образотворчої діяльності;
- формувати у здобувачів освіти вміння щодо організації і керівництва ігровою, художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, театральна) діяльністю дітей дошкільного віку;
- формувати у здобувачів освіти уявлення про технології організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в групах дітей дошкільного віку, допомагаючи у виготовленні саморобок, атрибутики, посібників, сенсорних матеріалів відповідно вікових закономірностей розвитку дітей, їх інтересів;
- формувати у здобувачів освіти вміння оцінювати індивідуальні особливості дітей на основі спостережень, бесід з дітьми та вихователем.

Організація практики

Виробнича практика «Педагогічна практика в ролі помічника вихователя» проводиться зі здобувачами освіти III курсу у V навчальному семестрі один раз на тиждень у час, вивільнений від теоретичного навчання на базі закладів дошкільної освіти міста Мукачева.

Для ефективної реалізації завдань програми практики мають бути враховані такі умови її організації:

- практика проводиться в дошкільних групах закладу дошкільної освіти. Для керівництва практикою здобувачів освіти призначаються досвідчені викладачі, що мають досвід роботи у закладі дошкільної освіти;
- здобувачі освіти по двоє розподіляються в одну із груп дітей дошкільного віку, у якій вони працюють протягом усього періоду практики;

- тривалість робочого дня практиканта – дві години. Робочий день розпочинається о 9 годині, закінчується о 11 годині (перша половина дня), або в другу зміну, яка розпочинається о 15 годині, закінчується о 17 годині;
- роботу з дітьми практиканти здійснюють під постійним контролем вихователя-наставника, який несе безпосередню відповідальність за життя і здоров'я дітей групи, реалізацію освітніх завдань;
- здобувачі освіти зобов'язані виконувати правила внутрішнього трудового режиму закладу дошкільної освіти, підкорятися розпорядженням завідувачки закладу дошкільної освіти, старшого вихователя (методиста). Однак, передусім практикант повинен виконувати вказівки та розпорядження групового методиста практики, без погодження з яким здобувач освіти-практикант не може бути переведений в іншу групу, залучений до таких видів діяльності в закладі дошкільної освіти, які не передбачені програмою практики, звільнений від виконання будь-яких видів педагогічної діяльності, які заплановані програмою практики;
- протягом усієї практики здобувач освіти веде щоденник практики, де аналізує зміст спостережень різних видів життєдіяльності дітей, особливості організації складових розпорядку дня та зазначає види та форм виконання самостійних завдань. Щоденник практики є основною формою поточного звіту здобувача освіти-практиканта. Після завершення практики щоденник додається до звітної документації здобувача освіти-практиканта.

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів:

Реалізація завдань практики відбувається у такій послідовності:

- 1-й тиждень – Знайомство з закладом дошкільної освіти та організацією роботи в ньому. Розподіл по групах. Знайомство з вихователем і дітьми. Вивчення вікових та індивідуальних особливостей дітей: спостереження, бесіди.
- 2-й тиждень – Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей.
- 3-й тиждень – Спостереження за характером взаємовідносин і формами роботи з батьками.
- 4-й тиждень – Спостереження за роботою вихователя на прогулянці.
- 5-й тиждень – Допомога вихователю при проведенні режимних процесів. Розподіл обов'язків між вихователем і помічником вихователя.
- 6-й тиждень – Спостереження організації занять. Підготовка вихователя до занять.
- 7-й тиждень – Допомога вихователю в роботі у куточку природи, виготовлення виробів.
- 8-й тиждень – Допомога вихователю в підготовці та проведенні прогулянки, трудової діяльності на прогулянці.
- 9-й тиждень – Спільна робота з вихователем в організації режимних процесів.
- 10-й тиждень – Самостійна організація та проведення одного з режимних процесів з невеликою підгрупою дітей.
- 11-й тиждень – Участь в організації ігор. Виготовлення атрибутики до ігор.
- 12-й тиждень – Самостійна організація ігор з невеликою підгрупою дітей.
- 13-й тиждень – Спостереження організації і проведення занять, допомога в підготовці наочного матеріалу до занять.
- 14-й тиждень – Індивідуальна робота з дітьми по зображувальній діяльності.

15-й тиждень – Індивідуальна робота з дітьми з розвитку мовлення.

16-й тиждень – Індивідуальна робота з дітьми по формуванню елементарних математичних уявлень.

Звітна документація здобувачів освіти:

1. Щоденник практики.
2. Звіт про проходження практики.
3. Конспекти організації режимних процесів з дітьми.
4. Дидактичні посібники, атрибутика до рухливих та дидактичних ігор.
5. Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільного віку.

Контроль та оцінювання результатів проведення практики

Поточний контроль за якістю знань та вмінь здобувачів освіти, застосуванням набутих практичних навичок здійснюється керівниками практики постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі порад, консультацій, пояснень, перевірки конспектів занять та режимних процесів тощо. Перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач освіти, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль.

Підсумком практики є диференційований залік (захист практики).

Оцінювання практики відбувається з урахуванням результатів спостереження за діяльністю здобувача освіти у процесі практики на основі:

- визначення якості виконання кожного завдання;
- аналізу професійних рис практиканта (дисциплінованість, уміння організувати власний робочий час, ініціативність, творчий підхід до виконання завдання, креативність), його готовності надати допомогу вихователю-наставнику;
- аналізу змісту та якості звітної документації здобувача освіти;
- думок, висловлених працівниками бази практики;
- самооцінки здобувачем освіти якості виконання завдань самостійної роботи в процесі практики.

Підсумкова оцінка за результатами проходження практики визначається на основі середньозваженого балу, що складається із суми оцінок, які виставлені керівником практики від коледжу за виконання завдань практики (кожна оцінка множиться на ваговий коефіцієнт, який вказаний у таблиці відповідно до виду діяльності) та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики.

Види діяльності та розподіл вагових коефіцієнтів

№ з/п	Види діяльності здобувача освіти-практиканта	Вагові коефіцієнти
1.	Спостереження і аналіз освітньої роботи в дошкільній групі. Самостійна робота здобувача освіти-практиканта. Проведення занять, режимних процесів та участь в їх обговоренні.	0,7
2.	Оформлення, своєчасне подання звітної документації керівнику практики від коледжу (методисту)	0,1
3.	Захист звіту здобувача освіти про проходження практики	0,2

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти

Оцінка	Рівень компетентності
«відмінно» 90-100 (A)	Дотримання здобувачем освіти методичних вимог при складанні планів-конспектів організації різних видів діяльності під час проведення прогулянок у першу та другу половину дня, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей вікової групи при організації спостережень, індивідуальної роботи з різних розділів програми, рухливих та дидактичних ігор, трудових доручень. Вміння виявити пізнавально-творчий інтерес та мотивацію до професійної діяльності. У разі допущення неточностей, готовність їх виправити самостійно.
«добре» 82-89 (B) 75-81 (C)	Здобувач освіти допускає незначні помилки при складанні планів-конспектів організації різних видів діяльності під час проведення прогулянок у першу та другу половину дня, несповна враховує вікові та індивідуальні особливості дітей вікової групи при організації спостережень, індивідуальної роботи з різних розділів програми, рухливих та дидактичних ігор, трудових доручень. Діє за типовим алгоритмом у певній послідовності з несуттєвими помилками, які частково виправив самостійно.
«задовільно» 69-74 (D) 60-68 (E)	Здобувач освіти допускає значну кількість методичних помилок при складанні планів-конспектів організації різних видів діяльності під час проведення прогулянок у першу та другу половину дня, не вміє враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей вікової групи при організації спостережень, індивідуальної роботи з різних розділів програми, рухливих та дидактичних ігор, трудових доручень. Не може самостійно виправити допущені помилки.
«незадовільно» 35-59 (FX) 1-34 (F)	Здобувач освіти виконує методичні завдання на елементарному рівні, не усвідомлено підходить до виконання практичних завдань, допускає суттєві помилки.

4.3. Виробнича практика «Спостереження і пробна практика в закладах дошкільної освіти»

Мета практики: поглиблення знань здобувачів освіти з дитячої психології, педагогіки та фахових методик фахових дисциплін, оволодіння сучасними методами та формами організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, формування фахових умінь, потрібних для догляду, розвитку, навчання і виховання дітей, виховання відповідального ставлення до професійної діяльності, потреби постійно поповнювати власні знання та творчо застосовувати їх на практиці.

Завдання практики:

- поглибити знання здобувачів освіти з дитячої психології, педагогіки та фахових методик;
- формувати у здобувачів освіти вміння застосовувати знання при виконанні педагогічних завдань в умовах реального освітнього процесу закладу дошкільної

освіти, використовувати засоби сучасних інформаційних та комунікативних технологій;

- навчити здобувачів освіти організовувати освітній процес у відповідності із сучасними інноваціями психолого-педагогічних наук, технологіями реалізації основних напрямів розвитку дітей дошкільного віку, забезпечуючи його результативність;

- формувати у здобувачів освіти систему педагогічних умінь, необхідних для виконання функцій вихователя закладу дошкільної освіти: планувати освітній процес, ставити мету, цілеспрямовано відбирати засоби, методи і прийоми організаційних форм роботи; складати конспекти різних форм роботи з дітьми; прогнозувати результати освітнього впливу;

- формувати у здобувачів освіти вміння реалізовувати мету освітнього процесу під час проведення різних форм роботи та видів життєдіяльності дітей із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей та динаміки їхнього розвитку;

- формувати у здобувачів освіти вміння організовувати педагогічне спілкування з вихованцями на основі особистісно орієнтованих освітніх технологій, на демократичних та гуманістичних засадах;

- навчити здобувачів освіти застосовувати різноманітні методи, спрямовані на творче виконання завдань всебічного розвитку і виховання дітей у сучасних умовах;

- формувати у здобувачів освіти вміння керувати різними видами життєдіяльності дітей дошкільного віку, будуючи взаємини з дошкільниками на основі взаєморозуміння і партнерства;

- формувати у здобувачів освіти вміння проводити діагностику знань, умінь і навичок дітей дошкільного віку;

- навчити здобувачів освіти проводити фізкультурно-оздоровчі заходи, впроваджувати сучасні технології фізичного розвитку та оздоровлення дітей;

- формувати у здобувачів освіти вміння створити комфортні умови перебування дитини у закладі дошкільної освіти, забезпечення дітям можливості вільного вибору діяльності;

- вдосконалювати вміння здобувачів освіти аналізувати власну педагогічну діяльність, самостійно знаходити шляхи її покращення, визначати завдання самоосвіти;

- розвивати вміння здобувачів освіти організовувати різні форми роботи з родинами вихованців, залучати батьків до проведення спільних педагогічних заходів, надавати консультативно-методичну допомогу сім'ям у вихованні дітей, забезпечувати єдність підходів і виховних впливів на дитину з боку родини і закладу освіти;

- виховувати у здобувачів освіти любов до педагогічної професії, стимулювати до поглиблення педагогічних знань та розвитку педагогічних здібностей;

- забезпечувати позитивне налаштування майбутніх педагогів на зміни в освіті та соціумі як запоруки емоційного комфорту та успішності дітей в оволодінні необхідною життєвою компетентністю.

Організація практики

Виробнича практика «Спостереження і пробна практика в закладах дошкільної освіти» проводиться зі здобувачами освіти III і IV курсу в VI-VII навчальному семестрі один раз на тиждень у час, вивільнений від теоретичного навчання на базі закладів дошкільної освіти м. Мукачева.

Програма практики у закладі дошкільної освіти передбачає проведення практикантами різнопланової організаційно-педагогічної та методичної роботи, обумовленої виконанням посадових обов'язків вихователя групи дітей дошкільного віку. Самостійному проведенню освітнього процесу в групі передують ознайомлення здобувачів освіти з закладом дошкільної освіти, організацією його роботи. Практика розпочинається із бесіди здобувачів освіти з керівником закладу дошкільної освіти, у ході якої практиканти отримують загальні відомості про заклад дошкільної освіти (його тип, вид, контингент вихованців, основні напрями освітньої роботи з дітьми, пріоритетні завдання, на розв'язання яких спрямована робота закладу), дізнаються, на основі якої програми здійснюється навчання і виховання дошкільнят та які форми планування освітньої роботи прийняті в закладі дошкільної освіти. Завідувач закладу дошкільної освіти проводить також інструктаж здобувачів освіти щодо охорони праці та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку.

Основним змістом роботи практикантів протягом першого тижня практики є спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя-наставника. Здобувач освіти вивчає режим життя групи, специфіку організації життєдіяльності дітей молодшого або старшого дошкільного віку.

Особливу увагу слід звернути на своєрідність організації педагогічного процесу в тій віковій групі, в якій здобувач освіти проходить практику: комплектування групи, організацію інтер'єру групових приміщень, стиль педагогічного спілкування вихователя-наставника, розподіл обов'язків між персоналом групи тощо. Доцільно проаналізувати перспективні та календарні плани роботи групи за 1-2 місяці, що передують початку практики, зорієнтуватися у змісті програми для відповідної вікової групи.

Здобувач освіти-практикант має щодня ознайомлюватися з планом освітньої роботи, яким керується вихователь, у бесіді з педагогом виявляти доцільність і відповідність програмі накреслених завдань, обраних вихователем форм, методів та прийомів роботи з дітьми. Спостерігаючи за роботою вихователя-наставника, практикант веде щоденник, у якому зазначає всі важливі для аналізу і власного використання аспекти педагогічного процесу.

Важливою частиною педагогічної діяльності вихователя є підготовка і проведення занять з дітьми. Здобувач освіти-практикант залучається до процесу підготовки занять (допомагає готувати та розміщувати дидактичний матеріал, створювати в групі умови для проведення заняття тощо), обговорює відвідане заняття з вихователем-наставником, фіксуючи у щоденнику розгорнуту якісну оцінку заняття, а також власні творчі ідеї щодо навчання дітей дошкільного віку, що виникли у процесі перегляду заняття та його обговорення.

Спостерігаючи педагогічний процес, здобувач освіти ознайомлюється також із методичним та дидактичним забезпеченням освітнього процесу: аналізує наявні в групі ігрові матеріали, наочні дидактичні посібники, технічні засоби навчання та

дидактичний матеріал, що зберігається у методичному кабінеті закладу дошкільної освіти, а також можливі умови їх використання у подальшій діяльності під час педагогічної практики.

В цей період у закладі дошкільної освіти можуть також бути організовані показові заняття з різних розділів програми закладу дошкільної освіти та різних типів: комплексні, комбіновані, тематичні, інтегровані заняття; заняття фронтальні, групові, індивідуальні; вечори розваг, тематичні свята та ін. Показові заходи спостерігають і беруть участь в їх обговоренні усі здобувачі освіти підгрупи. Результати спостережень практиканти фіксують у щоденнику.

Уже з перших днів практики здобувач освіти повинен допомагати вихователю групи проводити ранковий прийом дітей, організацію їх життєдіяльності (сніданок, обід, денний сон, ранкову та коригуючу гімнастику), ігри з дітьми, прогулянки.

Таким чином, поступово спостереження і аналіз педагогічної діяльності вихователя-наставника починає доповнюватися самостійним виконанням практикантом обов'язків вихователя. Здобувач освіти-практикант повинен самостійно здійснювати всі основні види педагогічної діяльності вихователя. У цей період здобувачі освіти організують педагогічний процес у відповідності з перспективними та календарними планами, складеними вихователями.

Кожен здобувач освіти, проконсультувавшись із педагогом-наставником, самостійно складає детальний план освітньої роботи своєї робочої зміни, який фіксує у щоденнику практики. Плани складають у відповідності до вимог, прийнятих у закладі дошкільної освіти, але з більшою деталізацією видів роботи. Щодня перед початком роботи практикант подає для затвердження наставнику план та конспекти занять, які буде проводити з дітьми, готує необхідний матеріал до заняття.

У кінці робочої зміни здобувач освіти-практикант обговорює свою діяльність з вихователем-наставником, отримує консультації щодо наступного робочого дня. Проведену самостійно роботу здобувач освіти-практикант фіксує в щоденнику, вчиться аналізувати власну діяльність, об'єктивно оцінювати її.

Готуючись до занять та інших форм роботи з дітьми, здобувач освіти удосконалює навички роботи з методичною літературою, дидактичними матеріалами, наочними посібниками, вчиться аналізувати отриману інформацію, адаптувати її до рівня розвитку дітей своєї групи.

Під час проведення роботи з дітьми практикант приділяє значну увагу налагодженню з вихованцями таких взаємин, що забезпечують емоційно-позитивну атмосферу педагогічного спілкування. Він прагне виявити свій інтерес, доброзичливе ставлення до дітей, любов до них, розвиває уміння слухати дітей, розмовляти з ними, бути уважним до їхніх потреб.

Важливо також навчатись враховувати типологічні та індивідуальні особливості дітей, здійснювати індивідуально-диференційований підхід у навчанні та вихованні дошкільнят.

Кожне заняття, проведене практикантом, обговорюється з вихователем-наставником.

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів:

VI семестр

1-й тиждень – Спостереження та аналіз режимних процесів в першій молодшій групі в першу половину дня. Спостереження та аналіз організації інтегрованих ігор-занять по ознайомленню з предметним світом та рідною природою.

2-й тиждень – Спостереження та аналіз режимних процесів в першій молодшій групі в другу половину дня. Спостереження та аналіз режимних процесів, ігор та вправ по сенсорному вихованню.

3-4-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів в першій молодшій групі у першу половину дня. Самостійне проведення інтегрованих занять по ознайомленню з предметним світом та рідною природою.

5-6-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів в першій молодшій групі у другу половину дня. Розігрування потішок, забавлянок, показ театрів. Самостійне проведення режимних процесів та ігор і вправ по сенсорному вихованню.

7-й тиждень – Спостереження та аналіз режимних процесів та роботи по розвитку рухів. Спостереження та аналіз ігор-занять з розвитку мовлення, з художньо-мовленнєвої діяльності.

8-9-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів та роботи по розвитку рухів. Самостійне проведення режимних процесів та ігор-занять з розвитку мовлення. Самостійне проведення режимних процесів та ігор-занять з художньо-мовленнєвої діяльності.

10-й тиждень – Спостереження та аналіз режимних процесів у першу половину дня.

11-12-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів у першу половину дня.

13-й тиждень – Спостереження та аналіз роботи вихователя з природознавства та екологічної освіти.

14-15-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів та занять з природознавства та екологічної освіти.

16-й тиждень – Спостереження та аналіз роботи вихователя з розвитку зв'язного та монологічного мовлення.

17-18-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів та занять з розвитку зв'язного та монологічного мовлення.

19-20-й тиждень – Самостійна організація творчих ігор, розваг, театралізованої діяльності дітей в різних вікових групах в другу половину дня. Участь в роботі з батьками і підготовка матеріалів для батьківського куточка, проведення консультацій та зборів.

VII семестр

1-й тиждень – Спостереження занять з різних розділів образотворчого мистецтва (малювання, ліплення, аплікація, конструювання).

2-3-й тиждень – Самостійне проведення занять з малювання, ліплення, аплікації, конструювання.

4-й тиждень – Спостереження та аналіз роботи вихователя з ознайомлення дітей з доквіллям.

5-6-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів та роботи з ознайомленням з довкіллям.

7-й тиждень – Спостереження та аналіз роботи вихователя з навчання дітей математики та економічного виховання (в старших групах)

8-9-й тиждень – Самостійне проведення різних форм роботи з навчання дітей математики та економічного виховання.

10-й тиждень – Спостереження та аналіз роботи вихователя з розвитку мовлення та навчання елементів грамоти, підготовки руки дитини до письма.

11-12-й тиждень – Самостійне проведення роботи з розвитку мовлення та навчання елементів грамоти.

13-й тиждень – Спостереження занять з методики фізичного виховання, валеологічної освіти дошкільнят. Аналіз рівня рухових вмінь та навичок дітей.

14-15-й тиждень – Самостійне проведення режимних процесів та пробних занять з фізичного виховання, валеологічної освіти дошкільнят.

Звітна документація здобувачів освіти:

1. Щоденник практики.
2. Письмовий звіт про проходження практики.
3. Конспекти проведених пробних занять та режимних процесів.
4. Дидактичні наочні матеріали.
5. Атрибутика до різних видів режимних процесів.

Контроль та оцінювання результатів проведення практики

Поточний контроль за якістю виконання завдань, передбачених програмою практики здобувачами освіти здійснюється керівниками практики постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі порад, консультацій, пояснень, перевірки конспектів та оцінювання проведених здобувачами занять і режимних процесів тощо. Перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач освіти, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль.

Оцінка за результатами проходження практики у VI семестрі визначається як середнє арифметичне оцінок, які виставлені керівником практики від коледжу за проведення пробних занять та режимних процесів. Підсумковим контролем є диференційований залік (захист практики). Підсумкова оцінка за результатами проходження практики визначається на основі середньозваженого балу, що складається із суми оцінок, які виставлені керівником практики від коледжу за виконання завдань практики у VI та VII семестрах (кожна оцінка множиться на ваговий коефіцієнт, який вказаний у таблиці) та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики.

Розподіл вагових коефіцієнтів при підсумковому оцінюванні

№ з/п	Види діяльності здобувача освіти-практиканта	Вагові коефіцієнти
1.	Середнє арифметичне оцінок за пробні заняття та режимні процеси у VI та VII семестрах	0,7
2.	Оформлення, своєчасне подання звітної документації керівнику практики від коледжу (методисту)	0,1
3.	Захист звіту здобувача освіти про проходження практики	0,2

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти

Оцінка	Рівень компетентності
<p>«відмінно» 90-100 (A)</p>	<p>Здобувач освіти самостійно й ефективно проводить роботу в ЗДО; доцільно й правильно вибирає форми й методи виховної роботи, вплив на вихованців, способи організації діяльності колективу і окремих дітей; володіє організаторськими здібностями вчителя з дошкільної освіти, вміннями використовувати в роботі досвід педагогів-новаторів; уміє розробити план-конспект режимних процесів та занять; скласти програму спостереження, використовувати психолого-педагогічні методики для вивчення особливостей дитини дошкільного віку й колективу; провести обґрунтований аналіз отриманих результатів. У виконанні завдань в ЗДО здобувач освіти проявляє глибину, науковість, обґрунтованість, доказовість. Дітьми сприймається позитивно, ефективно організовує різні форми виховної роботи, використовуючи низку доцільних методів. Проявляє методичну обізнаність при самоаналізі та аналізі заходів, проведених однокурсниками. Звітна документація оформлена акуратно, з дотриманням діючих правил. При захисті звіту на питання дані повні аргументовані відповіді.</p>
<p>«добре» 82-89 (B) 75-81 (C)</p>	<p>Здобувач освіти не завжди проявляє самостійність при підготовці, проведенні та аналізі виховної роботи з дітьми, але при допомозі методиста отримує добрі результати. Психолого-педагогічна характеристика групи і дитини дошкільного віку, складена ним недостатньо глибока, обґрунтована, наукова. Здобувач освіти зустрічається з труднощами при виборі форм, методів, прийомів виховної роботи, але сумлінно відвідує практику, прислухається до зауважень, рекомендацій методиста й намагається уникнути недоліків у подальшій роботі. Звітна документація оформлена акуратно, але з певними неточностями. При захисті звіту на питання дана повна, але не досить аргументована відповідь.</p>
<p>«задовільно» 69-74 (D) 60-68 (E)</p>	<p>Здобувач освіти не вміє визначати мету і завдання виховних заходів, вибирати методи, форми роботи, допускає грубі помилки у плануванні та проведенні виховних заходів, не враховує індивідуальні особливості дітей, вікової групи, не проявляє ініціативу в ході практики. Педагогічний самоаналіз і аналіз режимних процесів та занять однокласників проводить на низькому рівні. Важко встановлює контакт з дітьми, взаємини носять офіційно-формальний характер. Звітна документація оформлена не акуратно, є декілька грубих помилок. При захисті звіту на питання дана не чітка відповідь.</p>
<p>«незадовільно» 35-59 (FX)</p>	<p>Здобувач освіти лише частково виконав план виховної роботи. Він погано знає теорію і методику виховної роботи, у нього</p>

1-34 (F)	відсутні організаторські здібності – вміння керувати роботою колективу, організовувати колективні творчі справи і т.п. При цьому студент не вміє здійснювати самоаналіз і аналіз режимних процесів та занять інших здобувачів освіти, проявляє низький рівень активності. Часто пропускає практику, не оформив звітну документацію. При захисті здобувач освіти не відповідав на питання.
----------	---

4.4. Виробнича практика «Переддипломна практика»

Мета практики: оволодіння здобувачами освіти уміннями, навичками самостійної освітньої роботи в закладі дошкільної освіти на посаді вихователя, а також визначення рівня їх готовності до фахової діяльності.

Завдання практики:

- формувати у здобувачів освіти навичок самостійної роботи з дітьми дошкільного віку;
- поглибити, закріпити теоретичні знання здобувачів освіти з фахових дисциплін, навчити творчо застосовувати їх в освітній роботі з дітьми;
- формувати у здобувачів освіти уміння організовувати педагогічну діяльність, створювати інноваційне середовище, володіти основними методами гуманістичної педагогіки, вміти адекватно їх застосовувати;
- розвивати у здобувачів освіти педагогічні здібності: *гностичні* – знання своїх власних особливостей та особливостей дитини; *конструктивні* – уміння планувати, проектувати, прогнозувати; *організаторські* – здатність налагоджувати, залучати, упорядковувати, дисциплінувати; *комунікативні* – уміння встановлювати, налагоджувати, гармонізувати взаємини та спільну діяльність; застосовувати словесні, мімічні та пантомімічні засоби, поєднувати ділове та особистісне спілкування, виявляти гнучкість;
- розвивати у здобувачів освіти здатність реалізовувати інтегральний підхід у вихованні та навчанні, досягати високої продуктивності педагогічної діяльності; володіти сучасними розвивальними, виховними та навчальними технологіями, вміти використовувати їх відповідно конкретної життєвої ситуації, індивідуального життєвого досвіду та особливостей вихованців;
- розвивати у здобувачів освіти вміння орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку дошкільної освіти, здатність розробляти індивідуальні способи реалізації інновацій, виявляти мобільність, урізноманітнювати форми й способи активізації педагогічного процесу.

Організація практики

Виробнича практика «Переддипломна практика» проводиться згідно з навчальним планом зі здобувачами освіти IV курсі у VIII навчальному семестрі протягом чотирьох тижнів на базі закладів дошкільної освіти Закарпатської області.

Переддипломна практика логічно завершує вивчення основних фахових дисциплін циклу фахової підготовки і є комплексним по суті й змісту діяльності здобувачів освіти завершальним етапом практичної підготовки майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. Робота здобувачів освіти в період практики є

аналогом професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти і дає можливість вдосконалити набуті теоретичні знання у практичну діяльність.

Здобувачі освіти самостійно готують і проводять систему занять з використанням педагогічних інновацій, спрямованих на підвищення ефективності роботи. Це є показником прагнення їх до самовираження, неординарності у підходах до освітнього процесу, вміння використати теоретичні знання у практичній діяльності.

Перед початком переддипломної практики проводиться настановча конференція. Завданнями настановчої конференції є ознайомлення здобувачів освіти із: формами планування освітньої роботи в закладі дошкільної освіти; організацією та методикою керівництва ігровою діяльністю в різних вікових групах закладів дошкільної освіти; організацією та методикою керівництва різними формами дитячої праці; особливостями організації дослідницько-пошукової діяльності дітей дошкільного віку; особливостями організації різних видів художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку; особливостями впровадження здоров'язберігаючих технологій у освітній процес закладів дошкільної освіти; особливостями забезпечення рухової активності дитини дошкільного віку впродовж дня; сучасними підходами до формування мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку; інноваційними підходами до організації образотворчої діяльності дітей дошкільного віку; засобами, методами та прийомами логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Зміст діяльності здобувачів освіти-практикантів:

Здобувач освіти призначається у одну з вікових груп закладу дошкільної освіти, у якій працює на посаді вихователя, виконуючи його обов'язки в повному обсязі, відповідаючи за здоров'я, життя та виховання дошкільнят.

Здобувач освіти щоденно складає план роботи відповідно до форми, що прийнята в закладі, докладно розробляє конспекти занять, режимних моментів та подає їх керівникові від закладу дошкільної освіти на перевірку та затвердження напередодні проведення. В ранкові та вечірні години здобувачі освіти повинні вести роботу з батьками вихованців групи з приводу щоденних проблем та ситуацій, що виникають в житті дитини, проводити заплановані бесіди та консультації.

Для занять практиканти обирають інноваційні форми та методи навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки і практики. До кожного заняття практиканти готують цікавий матеріал, продумують нетрадиційну обстановку в групі. Здобувачі освіти проводять відкриті залікові заняття, які оцінюють присутні керівник практики від коледжу, завідувач або методист закладу дошкільної освіти, вихователь-наставник, а також здобувачі освіти, які проходять практику в цьому закладі. Тему відкритого заняття практикант обирає за власним бажанням, однак доцільно, щоб тема заняття відповідала перспективному плану навчально-виховної роботи групи. Складаючи конспект заняття, практикант має виявити рівень своїх педагогічних здібностей, теоретичних та методичних знань. Для залікового заняття обираються інноваційні форми та методи навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки і практики. До залікового заняття здобувач освіти готує цікавий матеріал. Конспект відкритого заняття має бути прорецензований і затверджений керівником практики від ЗДО за два дні до проведення заняття.

Після відкритого залікового заняття, проведеного кожним практикантом, відбувається його обговорення присутніми. Здобувачі освіти роблять усебічний аналіз заняття, відзначивши відповідність його змісту програмі певної вікової групи, доцільність образних форм і методів роботи, ефективність заняття, висловлюють зауваження до заняття, пропонують свої варіанти розв'язання поставлених на занятті навчальних завдань. Результати обговорення і оцінка за проведення заняття фіксуються у протоколі обговорення відкритого заняття, який здобувач освіти подає разом із конспектом у звітну документацію.

Звітна документація здобувача освіти:

1. Щоденник практики з табелем обліку та відгуком та оцінкою роботи практиканта, підписаного керівником і завіреного печаткою бази практики
2. Звіт про виконання програми переддипломної практики.
3. Перспективний та календарний план освітньої роботи.
4. Щоденник спостережень.
5. Конспекти занять.
6. Розробка сценарію свята, ранку або розваги.
7. Матеріали роботи з батьками.
8. Дидактичні посібники.
9. Атрибутика до різних видів діяльності.
10. Зразки демонстраційного та роздаткового матеріалу.

Контроль та оцінювання результатів проведення практики

Поточний контроль за якістю виконання завдань, передбачених програмою практики здобувачами освіти здійснюється керівниками практики постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі порад, консультацій, пояснень тощо. Перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач освіти, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль. Підсумком практики є диференційований залік (захист практики). Підсумкова оцінка за результатами проходження практики визначається на основі середньозваженого балу, що складається із суми оцінок за виконання програми практики, які виставлені керівником практики від бази практики, керівником практики від коледжу та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики.

Розподіл вагових коефіцієнтів при оцінюванні проходження практики

Оцінка керівника практики від бази практики	Оцінка керівника практики від коледжу	Захист практики (диференційований залік)
оцінка за національною шкалою	оцінка за національною шкалою	диференційований залік
$k_1=0,2$	$k_2=0,6$	$k_3=0,2$
$\sum k_i=1$		

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти

Оцінка	Рівень компетентності
«відмінно» 90-100 (A)	Здобувач освіти своєчасно подав звітну документацію про переддипломну практику керівнику практики від коледжу; всі розділи звіту відповідають вимогам робочої програми з переддипломної практики; звіт оформлено акуратно, з дотриманням діючих правил; звіт здано та захищено в термін; при захисті звіту на питання дана повна, чітка і глибоко аргументована відповідь; не було порушень трудової дисципліни по місцю проходження практики; відгук керівника практики від закладу дошкільної освіти на здобувача освіти – позитивний; оцінка керівника практики від бази практики – «відмінно».
«добре» 82-89 (B) 75-81 (C)	Здобувач освіти своєчасно подав звітну документацію про переддипломну практику керівнику практики від коледжу, але деякі матеріали не відповідають вимогам оформлення звітної документації; всі розділи звіту відповідають вимогам робочої програми з переддипломної практики; звіт оформлено акуратно, з дотриманням діючих правил, але є декілька не грубих помилок; звіт здано та захищено в термін; при захисті звіту на питання дана повна, чітка, але не досить обґрунтована відповідь; не було порушень трудової дисципліни по місцю проходження практики; відгук керівника практики від закладу дошкільної освіти на здобувача освіти – позитивний; оцінка керівника практики від бази практики – «відмінно» або «добре».
«задовільно» 69-74 (D) 60-68 (E)	Здобувач освіти своєчасно, але не в повному обсязі подав звітну документацію про переддипломну практику керівнику практики від коледжу; не всі розділи звіту відповідають вимогам робочої програми з переддипломної практики; звіт оформлено не акуратно, є декілька грубих помилок; звіт захищено не в термін; при захисті звіту на питання дана не чітка відповідь; не було порушень трудової дисципліни по місцю проходження практики; оцінка керівника практики від бази практики – «задовільно» або «добре».
«незадовільно» 35-59 (FX) 1-34 (F)	Здобувач освіти несвоєчасно або не в повному обсязі подав звітну документацію про переддипломну практику керівнику практики від коледжу; розділи звіту не відповідають вимогам робочої програми з переддипломної практики; звіт оформлено не акуратно, без дотримання діючих правил; звіт здано та захищено не в термін; при захисті здобувач освіти не відповідав на питання; були порушення трудової дисципліни по місцю проходження практики; відгук керівника практики від закладу дошкільної освіти на здобувача освіти – негативний; оцінка керівника практики від бази практики – «незадовільно».

5. Підведення підсумків практики

Після завершення практики здобувач освіти обробляє зібраний матеріал і складає письмовий звіт, у якому подає аналіз всіх напрямів своєї роботи під час практики, характеризує повноту виконання завдань, труднощі, з якими стикався, вказує на досягнення та нереалізовані ідеї, визначає причини недоліків та основні шляхи самовдосконалення.

Практика завершується підсумковою конференцією. У ході конференції здобувачі освіти звітують про свою роботу під час практики, дають узагальнений аналіз її результатів, обмінюються досвідом у формі презентації перебігу практики, обговорюють причини труднощів та висловлюють пропозиції щодо покращення практичної підготовки здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності.

Оцінювання результатів проходження практики проводиться з урахуванням результатів виконання програми практики здобувачем освіти на основі:

- визначення якості виконання кожного завдання;
- аналізу професійних рис практиканта (дисциплінованість, уміння організувати власний робочий час, ініціативність, творче ставлення до справи та інші), його готовності надати допомогу працівникам закладу дошкільної освіти;
- оцінних суджень, висловлених методистами, адміністрацією, працівниками бази практики;
- аналізу змісту та якості звітної документації здобувача освіти;
- самооцінки здобувачем освіти ступеня самопідготовки до самостійної практичної діяльності та якості виконаної роботи.

Підсумкова оцінка за практику виставляється у відомості обліку успішності та індивідуальному навчальному плані здобувача освіти за двома шкалами оцінювання: національною та шкалою ECTS.

Середньозважений бал	Оцінка за національною шкалою	Бали за шкалою ECTS	Оцінка за шкалою ECTS
5,00	відмінно	100	A
4,95-4,99	відмінно	99	A
4,90-4,94	відмінно	98	A
4,85-4,89	відмінно	97	A
4,80-4,84	відмінно	96	A
4,75-4,79	відмінно	95	A
4,70-4,74	відмінно	94	A
4,65-4,69	відмінно	93	A
4,60-4,64	відмінно	92	A
4,55-4,59	відмінно	91	A
4,51-4,54	відмінно	90	A
4,50	добре	89	B

4,43-4,49	добре	88	B
4,36-4,42	добре	87	B
4,29-4,35	добре	86	B
4,22-4,28	добре	85	B
4,15-4,21	добре	84	B
4,08-4,14	добре	83	B
4,01-4,07	добре	82	B
4,00	добре	81	C
3,92-3,99	добре	80	C
3,84-3,91	добре	79	C
3,76-3,83	добре	78	C
3,67-3,75	добре	77	C
3,59-3,66	добре	76	C
3,51-3,58	добре	75	C
3,50	задовільно	74	D
3,43-3,49	задовільно	73	D
3,36-3,42	задовільно	72	D
3,29-3,35	задовільно	71	D
3,22-3,28	задовільно	70	D
3,16-3,21	задовільно	69	D
3,15	задовільно	68	E
3,07-3,14	задовільно	67	E
2,99-3,06	задовільно	66	E
2,91-2,98	задовільно	65	E
2,83-2,90	задовільно	64	E
2,75-2,82	задовільно	63	E
2,67-2,74	задовільно	62	E
2,59-2,66	задовільно	61	E
2,51-2,58	задовільно	60	E
2,5	незадовільно	59	FX
2,15-2,49	незадовільно	52-58	FX
1,85-2,14	незадовільно	46-51	FX
1,51-1,84	незадовільно	35-40	FX
0-1,50	незадовільно	1-34	F

6. Рекомендовані джерела інформації

Основні джерела

1. Беленька Г.В. Природничі науки в казках, запитаннях, завданнях, дослідях: науково-методичний посібник для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.
2. Беленька Г.В. Дитина в довкіллі: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. Київ: Сім кольорів, 2014. 56 с.
3. Беленька Г.В. Знайомтеся: жук-сонечко. *Методична скарбничка вихователя*. 2014. № 6. С. 36-39.
4. Беленька Г.В. Дошкільнятам про світ природи: Діти четвертого року життя (молодший дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2018. 128 с.
5. Беленька Г.В, Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2016. 98с.
6. Беленька Г.В., Науменко Т.С., Половіна О.А. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. Київ: Генеза, 2013. 112 с.
7. Беленька Г. В., Богініч О. Л, Машовець М. А. Здоров'я дитини – від родини. Київ: СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.
8. Богуш А.М. Готуємо руку дитини до письма. 3-тє вид., зі змін. і доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 108 с.
9. Бочелюк О. І., Романюк Т. В. Організація освітнього процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу. Харків: Видавництво «Ранок», 2015. 192 с.
10. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 256 с.
11. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 128 с.
12. Грицкова Ю. В. Педагогічна практика у закладах дошкільної освіти: програма та методичні рекомендації [для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня четвертого року навчання]. Харків: Монограф, 2019. 88 с.
13. Гусак О. В. Творчо-інтеграційні підходи до планування музично-естетичної діяльності дошкільників. Методичний аспект. Ранній вік. Харків: «Ранок», 2012. 96 с.
14. Гусак О. В. Творчо-інтеграційні підходи до планування музично-естетичної діяльності дошкільників. Методичний аспект. Молодший дошкільний вік. 4-й рік життя. Харків: «Ранок», 2012. 112 с.
15. Гусак О. В. Творчо-інтеграційні підходи до планування музично-естетичної діяльності дошкільників. Методичний аспект. Молодший дошкільний вік. 5-й рік життя. Харків: «Ранок», 2012. 128 с.
16. Гусак О. В. Творчо-інтеграційні підходи до планування музично-естетичної діяльності дошкільників. Методичний аспект. Старший дошкільний вік. Харків: «Ранок», 2012. 142 с.

17. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.. Київ : Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 304 с.
18. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2013. 448 с.
19. Дмітрієва В. Методика раннього розвитку: навч.-метод. посіб. Київ: Форс Україна, 2019. 224 с.
20. Долинна О. П., Низковська О. В. Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі. *Дошкільне виховання*. 2010. № 10. С. 7–15.
21. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
22. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності старших дошкільників: метод. посіб. Харків: Веста: Ранок, 2008. 160 с.
23. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально - методичний посібник . Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 352 с.
24. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від двох до семи років «Дитина» / Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.. Київ : Київськ. ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 352 с.
25. Методична робота в ДНЗ / упоряд. : Семізірова В. В. К.: Шкільний світ, 2016. 247 с.
26. Методична робота в ДНЗ / Л. А. Швайка Харків: Вида група «Основа», 2017. 304 с.
27. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 152 с.
28. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія. Київ: Персонал, 2010. 319 с.
29. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
30. Розгорнутий календарний план. Друга молодша група. Осінь / Уклад. С. М. Ванжа, Н. В. Куриленко, Я. В. Черевашенко, Т. О. Федюшина. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 160 с.
31. Розгорнутий календарний план. Друга молодша група. Зима / Уклад. С. М. Ванжа, Н. В. Куриленко, Я. В. Черевашенко, Т. О. Федюшина, О. Ф. Драчова. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 192 с.
32. Розгорнутий календарний план. Друга молодша група. Весна / Уклад. С. М. Ванжа, Н. В. Куриленко, Я. В. Черевашенко, Т. О. Федюшина, О. Ф. Драчова. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 192 с.
33. Розгорнутий календарний план. Середня група. Осінь / Уклад. С. М. Ванжа, О. В. Моспан, Т. А. Сітало, Н. Б. Цибулько. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 256 с.
34. Розгорнутий календарний план. Середня група. Зима / Уклад. С. М. Ванжа, О. В. Моспан, Т. А. Сітало, Н. Б. Цибулько, Н. М. Лазюк. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 263 с.
35. Розгорнутий календарний план. Середня група. Весна / Уклад. С. М. Ванжа, О.

- В. Моспан, Т. А. Сітало, Н. Б. Цибулько, Н. М. Лазюк. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 296 с.
36. Розгорнутий календарний план. Старша група. Осінь / Уклад. С. М. Ванжа, Т. В. Власова, О. В. Моспан, Т. І. Ожимова. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 320 с.
37. Розгорнутий календарний план. Старша група. Зима / Уклад. С. М. Ванжа, Т. В. Власова, Н. М. Лазюк, О. В. Моспан, Т. І. Ожимова. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 320 с. 22
38. Розгорнутий календарний план. Старша група. Весна / Уклад. С. М. Ванжа, Т. В. Власова, Н. М. Лазюк, О. В. Моспан, Т. І. Ожимова. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 328 с.
39. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг.ред. Г.В. Сухорукової. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376с.
40. Щербакова К. Й. Методика формування елементів математики у дітей дошкільного віку. Київ: Видавництво Європейського університету, 2011. 392 с.

Допоміжні джерела

1. Вольська О.В. Граємося в казку: конспекти комплексних занять. Старший вік. Харків: Видавництво «Ранок», 2018. 144с.
2. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2-х книгах для працівників дошкільних закладів. Тернопіль : Мандрівець, 2004. 256 с.
3. Керівництво дошкільним навчальним закладом: Інформативно методичні матеріали на допомогу керівникові дошкільного навчального закладу / упор.: Н. Майор, Ю. Манилюк, О. Тимофєєва. Тернопіль, 2010. 168 с.
4. Кошелівська О. Семінари-практикуми – шлях до оновлення. *Дошкільне виховання*. 2002. № 8. С. 9-11.
5. Крутій К. Концепція постійного контролю за якістю дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 3. С. 4-6.
6. Крутій К. Концепція постійного контролю за якістю дошкільної освіти. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. № 4. С. 35-36.
7. На допомогу вихователю-методисту / упор. Т. Вороніна. Київ: Шкільний світ, 2009. 128 с.
8. Смольникова Г.В. Різновікова група в ДНЗ: навч. посіб. Київ: Шкільний світ, 2015. 120 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти. URL: <https://nmc-vfpo.com/>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>